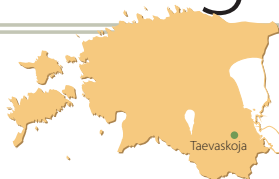

Taevaskojas pole kaugelt kõige kõrgem ja pikem liivakivikalju Eestis, kuid siin on midagi erilist – esivanemate püha paik. Taevaskoda pole kutsutud hiieks, kuid seda on pühaks peetud.

Taevaskoda – jäälinnuga pühapaik

Taevaskoda tunnevad kõik eestlased. Ent vähesed meist teavad, et see on ka hiiepaik.

ja jälle mõelnud, et kui meie kõikidesse hiitesse viivad rajad oleksid sedavõrd kosutavad, ei tuleks siia nii palju inimesi. Kümnete või sadade tuhandete jalapaaride tallatud rada on lai. Taevaskotta tullakse osa saama erilisest ja vägevast. Millestki, mida inimene pole loonud ega kuigi palju rikkunud. Siia tullakse looduse pühaduse pärast. Kuid liigse tallamise tõttu on paik kaotamas oma elujõudu.

Tee Emalättest Nõiakivini

Taevaskoja külaline läheb tavaliselt esmalt Emalätte juurde. Allikate emaks peetud lätel on tervistav vägi. Seepärast pestakse siin silmi ja poetatakse

Ahto Kaasik
Autori fotod

Pööranud enne Saekoja vesiveski kohisevat paisu paremale Ahja jõe kaldal looklevale rajale, võtab mets meid endasse. Vanas metsas on rahu ja mingi turvaline jõud. Koju jõudmise, kodus olemise tunne. Selle peale mõeldes kerkib meelde mõte, et äkki me põlised eestlased olemegi teistmoodi, oleme päris metsa- ja puurahvas? Äkki on

meie hinged paljude põlvede jooksul puudega kokku kasvanud? On ju meil hingepuud. Ja Lõuna-Eestis nüüdki veel ristipuud, millega jääb seotuks lahkunu hing. Leidub vanemaid inimesi, kes kõnetavad õuepuid oma kadunud ema või isana. Ja väga paljud meist usuvad, et puul nagu inimeselgi on hing.

Taevaskoja rada sammudes olen ikka

„Ole hiies nii, et näeksid jäälindu.“

anniks vette raha. Teadlikumad inimesed kaabivad kaasa võetud hõbevaltelt selgesse külma vette hõbevalget raha asemel. Lätete ema juurde tulevad aegajalt noorpaarid, et saada oma algavale elule õnnistust. Emad tulevad siia oma lapsele nime andma.

Taevaskoja teised allikad on väiksemad, kuid tervistav vesi voolab neiski. Emalättest edasi on allikas kaljusse uuristanud Neitsikoopa. Siinseid koopaid on peljatud ja keelatud neisse minna.

Jõevees mustavaid rahne on peetud maarahva langenud sõjameesteks. Küllap on siin nende hingedki. Meenuvad teised sõjamehed. Henriku Liivimaa kroonika jutustab, et meie võitlejad taganesid Järvamaal Kareda küla hiide varjule, kuid ristisõdijad ei hoolinud paiga pühadusest ja tapsid neist paljud. Preester rõõmustab kroonikas, et püha paika roojastati rohke verrega.

Mida küll võisid sellest mõelda meie esivanemad, kelle meelest ei või hiies liiga teha ühelegi olendile – ei puule, loomale ega inimestele. Ei mõtte, sõna ega teoga.

Jalutades edasi näeme jões suurt ümarat kivi – Nõia- ehk Salakuu-

Emalätte juures pestakse silmi ja poetatakse vette raha, teadlikumad kraabivad anniks hõbevalget.

laja kivi. Ühe loo järgi on see meie vanemate nõupidamist luuranud salakuulaja, kelle jumalad kiviks muutsid.

Taevaskoja kalliskivi

Jõudnud Suurde Taevaskotta, rabab mind avanev vaade. Kõrge kalju lumav vägi üllatab iga kord uuesti nagu oleks see esimene kohtumine. Kiviseina olekus on suurt ülevust, milles vaibuvad mõtted ja tärkab aukartus. Ärkab sügav teadmine, et sa oled kõigest tibatilluke osa suurest loonast. Mõnikord äratab sarnase tunde pea kohal kõmav kõu.

Jõevee vaikset kulgu vaadeldes märkasin siin kord jäälindu. Kirgas olend istus ilmutisena mõnda aega teisel pool vett puurondil ja sukeldus seejärel kaljusse. Veel mitu korda nägin lindu edasi-tagasi lendamas. Olen Taevaskojale selle kingituse eest tänulik siiani.

Selle kogemuse varal oskan ühte lausesse panna esivanemate hiietavad: ole hiies nii, et näeksid jäälindu.

Nagu enamik Eesti hiisi nii ka Taevaskoda pole muinsuskaitse all. Kuid siin on Ahja jõe ürgoru maastikukaitseala ja võib leida selliseid taimeharuldusi nagu mets-vareskold ja roomav öövilge. Teiste hiitega võrreldes on Taevaskojal seni üsna hästi läinud. Õnneks pole siia rajatud spordiradu

Tiit hõbevalget andmas.

Hiiepärimus elab

Tiit on pärit Virumaalt, kuid elab juba paarkümmend aastat Lõuna-Eestis. Umbes sama kaua on ta olnud teadlikult esivanemate maausku. Teadlikult seepärast, et põlised uskumused ja tavad on teda kodus saatnud lapsest peale ilma, et neile oleks nime antud.

Tiiduperekäib tavaliselt tervisevett toomas kodu lähedal olevast Mammaste Silmaallikast. Taevaskotta tullakse aga tähtsamatel pühadel. Emalätel pestakse silmi ja allikale antakse hõbevalget. Tiidu kaasa Anneli varrutas (andis) siin nende pojale nime.

ega muud kohatut. Siia ei lubata autoga sisse sõita. Parkla jääb pühast paigast ligi pooleteise kilomeetri kaugusele. Jalutuskäik Taevaskotta võtab inimeselt suurema rahunemise ja ehk ka kurjuse. Erinevalt näiteks Saaremaal asuvast Panga hiiest, kuhu sõidavad sisse autod ja bussid ning mis on ööpäev läbi mugavalt avatud joomaseltskondadele. Järgmises loos lähemegi Panga hiit vaatama. 🍀